

Strategia modernizacji budynków: Mapa Drogowa 2050

Streszczenie

Przy współpracy z

Streszczenie

Sektor budowlany odpowiada za największą konsumpcję energii w Europie. Według danych Komisji Europejskiej np. pochłania prawie 40% całkowitego finalnego zużycia energii elektrycznej w Unii Europejskiej (UE), odpowiadając tym samym za 36% europejskiej emisji gazów cieplarnianych*. Głównym emitentem w większości państw Starego Kontynentu pozostają budynki wzniesione jeszcze przed wdrożeniem pierwszych ogólnoeuropejskich norm w zakresie emisji gazów cieplarnianych.

Polska nie jest tu wyjątkiem. Podczas gdy nowe budynki muszą spełniać coraz wyższe standardy efektywności energetycznej, istniejące obiekty, zarówno publiczne jak i prywatne są często niedogrzone i energochłonne. Ta różnica w poziomie energochłonności wynika przede wszystkim z ułomności dotychczasowych programów wspierania efektywności energetycznej, które zwykle były fragmentaryczne i wspierały pojedyncze technologie (np. izolację ścian, czy wymianę okien).

Doświadczenia praktyczne dowodzą, że takie podejście było błędem. Efektywna technologicznie i ekonomicznie termomodernizacja budynków nie może ograniczać się do wymiany pojedynczych elementów wyposażenia budynków. Wymaga całościowego podejścia do kwestii remontów, uwzględniającego charakterystykę zużycia energii w zróżnicowanych budynkach, a także kwestie wytwarzania wraz z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Skuteczne przeprowadzenie kompleksowej termomodernizacji, obejmującej pojedynczy region geograficzny, lub cały kraj, wybrany segment rynku lub

wszystkie budynki, to trudny, czasochłonny i kosztowny proces. Podstawowym wyzwaniem, przed którym stają twórcy i koordynatorzy takiego procesu, jest precyzyjne zdefiniowanie celu, charakteru i zakresu prowadzonych prac w taki sposób, by suma korzyści wynikających ze zwiększenia efektywności energetycznej budynku wykraczała poza korzyści jednostkowe odniesione przez inwestorów, tj. najczęściej właścicieli lub użytkowników nieruchomości (Szerzej na ten temat w ramce „Definicja głębokiej termomodernizacji”). W przypadku programów realizowanych ze środków publicznych, dodatkowym wyzwaniem pozostaje określenie poziomu wsparcia dla poszczególnych grup beneficjentów i dopasowanie modelu dystrybucji tych środków do charakterystyki odbiorców oraz specyfiki wykorzystywanych funduszy. W niniejszym dokumencie chcemy zdefiniować potencjalny zakres programu kompleksowej poprawy efektywności w budynkach, wskazać segment, w którym termomodernizacja może przynieść największe korzyści całkowite, a także zaproponować ramy systemu wsparcia finansowego takich działań.

* „Financial support for energy efficiency in buildings”, European Commission, 2013 http://ec.europa.eu/energy/efficiency/buildings/doc/report_financing_ee_buildings_com_2013_225_en.pdf

////////////////////////////////////

Kompleksowa termomodernizacja: trzy wymiary korzyści

Wysiętek związany z zaprojektowaniem, wdrożeniem i realizacją programu kompleksowej termomodernizacji niesie za sobą wymierne korzyści. Zgodnie z szacunkami ekspertów z Building Performance Institute Europe (BPIE), opracowanymi na potrzeby tego raportu, całkowite korzyści społeczne netto wynikające z wdrożenia programu kompleksowej termomodernizacji do roku 2045 mogą sięgnąć ok. 700 mld PLN. Korzyści te mają różnorodny charakter i wykraczają poza proste oszczędności wynikające ze zmniejszonego zużycia energii. Mają charakter ekonomiczny, społeczny, środowiskowy (szczegółowe informacje na ten temat w tabeli „Trzy scenariusze strategii remontów, modernizacji i termomodernizacji budynków w Polsce do roku 2030”).

Korzyści ekonomiczne, wynikające z oszczędności w zużyciu energii, a także rozwoju aktywności gospodarczej i wzrostu liczby nowych miejsc pracy w sektorach związanych z termomodernizacją. Według szacunków BPIE, powstałych na potrzeby tej publikacji, roczne oszczędności energii, osiągnięte dzięki termomodernizacji, mogą w roku 2030 sięgnąć od 5% do 26% zużycia z roku 2013. To jednak nie wszystko, suma korzyści ekonomicznych może być znacznie większa. Rachuby U.S. Environmental Protection Agency (Agencji Ochrony Środowiska Stanów Zjednoczonych) mówią o tym, że całkowite korzyści ekonomiczne wynikające z inwestycji w termomodernizację przekraczają półtorakrotnie wartość oszczędności zużycia energii. Ich źródłem jest m.in. przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego, wynikające ze wzrostu popytu na siłę roboczą, materiały, a także usługi dodatkowe, niezbędne podczas realizacji projektów budowlanych. Pewne wskazówki co do skali tych zysków można odnaleźć także analizując przeprowadzone już programy termomodernizacji oraz istniejące opracowania. Zrealizowany w Czechach dwuletni program wsparcia dla domów pasywnych kosztował łącznie około 780 mln EUR i stworzył 19 tys. nowych miejsc pracy w budownictwie, a każde

zainwestowane 1 EUR przyniosło 2,47 EUR korzyści dla budżetu. W Niemczech wsparcie dla termomodernizacji istniejących obiektów i budowy budynków pasywnych pozwoliło na stworzenie 340 tys. miejsc pracy, a 1,4 mld EUR przeznaczonych na wsparcie programu efektywności energetycznej przyniosło korzyści dla budżetu szacowane na 7,2 mld EUR. Pewne pojęcie o potencjalnych korzyściach wynikających z wdrożenia programu kompleksowej termomodernizacji daje także opublikowany w 2011 r. raport Fundacji na rzecz Wspierania Efektywności Energetycznej (FEWE). Zgodnie z przewidywaniami jego autorów polski rynek budowlany może do 2020 roku poszerzyć się (w zależności od stopnia intensywności termomodernizacji) o 84–250 tys. nowych miejsc pracy.

Korzyści społeczne, wynikające przede wszystkim z ograniczenia zjawisk ubóstwa energetycznego i wykluczenia społecznego. Według różnych szacunków zjawiskiem ubóstwa energetycznego (a więc sytuacją, w której koszty zapewnienia odpowiedniej temperatury w pomieszczeniach, zarówno w zimie jak i w lecie, przekraczają od 10–20% budżetu gospodarstwa domowego) pozostaje zagrożonych 16%–25% gospodarstw domowych w Polsce (dane z „Badań dochodów i warunków życia w UE” 2012). Kompleksowa termomodernizacja mogłaby doprowadzić do obniżenia kosztów ogrzewania (lub chłodzenia) pomieszczeń nawet o połowę, a więc przyczynić się, nie tylko do podniesienia komfortu życia, ale także do zwiększenia tzw. dochodu rozporządzalnego gospodarstw domowych. Efektem tych działań byłoby ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego osób o niskich dochodach.

Korzyści środowiskowe wynikające z ograniczenia lokalnych zanieczyszczeń powietrza (pyły, benzo(a)piren, NO_x) i emisji dwutlenku węgla (CO_2) prowadzących do zmian klimatu. Zgodnie z analizami ekspertów z Building Performance Institute Europe (BPIE), potencjalne zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do roku 2030 (w stosunku do roku 2010), osiągnięte w wyniku termomodernizacji budynków, może sięgać 8–59%. Wraz ze zwiększeniem efektywności energetycznej budynków znacząco spadnie także zanieczyszczenie powietrza powstające w następstwie tzw. niskiej emisji, a więc spalania paliw stałych niskiej jakości w domowych, nieefektywnych piecach. Kompleksowa termomodernizacja, najlepiej połączona z wymianą lokalnych źródeł ciepła, a także w szczególnych przypadkach z zakazem palenia węglem, może znacząco zmniejszyć zapotrzebowanie na energię z niskoefektywnych pieców, a w rezultacie ograniczyć emisję szkodliwych substancji (pyłu zawieszonego PM10 i PM 2,5 oraz benzo(a)pirenu).

////////////////////////////////////

Kompleksowa termomodernizacja: bilans kosztów i korzyści

Według szacunków specjalistów z Krajowej Agencji Poszanowania Energii (KAPE) i Narodowej Agencji Poszanowania Energii (NAPE), które powstały na potrzeby niniejszego opracowania, średni koszt modernizacji 50%* wszystkich domów jednorodzinnych i wielorodzinnych, a także budynków niemieszkalnych będzie, w zależności od przyjętego wariantu, wynosił 270–470 mld PLN (szczegółowe informacje na ten temat w tabeli „Analiza wariantowa kompleksowej termomodernizacji w Polsce”). Wynikiem tych działań modernizacyjnych będą średnie jednostkowe oszczędności energii pierwotnej sięgające, w zależności od wariantu termomodernizacji, od 60 do 109 kWh/(m²*rok). W przypadku energii końcowej, w zależności od wariantu termomodernizacji, oszczędności sięgną od 3,8 do 6,8 Mtoe/rok (szczegółowe informacje na ten temat w tabeli „Zakres zmniejszenia zużycia energii pierwotnej i końcowej osiągnięte dzięki kompleksowej termomodernizacji w Polsce”).

Wysoki całkowity koszt kompleksowej termomodernizacji, a także szeroki zakres korzyści, nie tylko o charakterze ekonomicznym, jakie można uzyskać dzięki realizacji takiego procesu determinują jego kształt. Jego efektywność zależy od dwóch kluczowych czynników: dobrego doboru podmiotów objętych termomodernizacją i trafnego określenia zasad finansowania całego procesu, dostosowanego do potrzeb i możliwości adresatów. Zdaniem autorów niniejszego opracowania problem kompleksowej termomodernizacji powinien objąć w pierwszej kolejności domy

jednorodzinne, a jego realizacja powinna być finansowana w modelu mieszanym z funduszy publicznych i prywatnych.

Za położeniem nacisku na budynki jednorodzinne (oczywiście bez rezygnacji z termomodernizowania innych grup budynków) przemawia kilka argumentów.

Po pierwsze, mimo iż, budynki jednorodzinne stanowią prawie połowę wszystkich budynków mieszkalnych w Polsce (według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2012 roku to 46,4%) i żyje w nich prawie połowa Polaków, do tej pory ich modernizacja nie była w żaden sposób wspierana przez państwo (np. liczba wniosków złożonych przez właścicieli domów jednorodzinnych do Funduszu Termomodernizacji i Remontów była znikoma i nie przekroczyła 2% wszystkich aplikacji).

Po drugie, efektywność energetyczna budynków jest często bardzo niska. Ponad połowa wszystkich budynków jednorodzinnych została wzniesiona w czasach realnego socjalizmu, a niemal co czwarty jeszcze przed II wojną światową. Wiele obiektów zostało wzniesionych przez małe, kilkuosobowe firmy lub własnoręcznie, często bez udziału fachowców, w oparciu o najprostsze założenia konstrukcyjne i architektoniczne, a także przy wykorzystaniu najtańszych materiałów. Niska jakość wykonania, a także brak dostępu do sieci ciepłowniczej ma fatalne konsekwencje dla czystości powietrza w kraju. Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Instytut Ekonomii Środowiska (IEŚ) w 2014 roku prawie 70% budynków tego typu w Polsce jest ogrzewanych przy wykorzystaniu kotłów i pieców węglowych. Niemal 29% z nich stanowią wyjątkowo nieefektywne i emitujące dużą ilość zanieczyszczeń kotły węglowe zasypowe użytkowane dłużej niż 10 lat.

Po trzecie, budynki jednorodzinne są w dużej mierze zamieszkałe przez osoby najbardziej potrzebujące wsparcia, tj. mieszkańców obszarów wiejskich i tzw. ściany wschodniej, a więc województw, w których dochody gospodarstw domowych są średnio o 13% niższe od średniej krajowej, a co czwarta rodzina jest zagrożona ubóstwem.

Po czwarte, położenie nacisku na termomodernizację budynków jednorodzinnych jest jednym z najefektywniejszych impulsów służących przyspieszeniu rozwoju gospodarczego, zwłaszcza na poziomie lokalnym i w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Przyczynia się także do rozwoju rynków pracy w regionach, gdzie potrzeby w zakresie termomodernizacji są największe.

* Przyjęcie termomodernizacji na poziomie 50% jest oszacowaniem eksperckim na podstawie dotychczas wykonanych termomodernizacji. Z danych GUS wynika, że około 50% powierzchni budynków mieszkalnych jest ocieplonych. Oceny eksperckie mówią o termomodernizacji około 30% zasobów, głównie budynków wielorodzinnych. Wynika to również z ankiet przeprowadzonych przez KAPE S.A. w Gdańsku, Sopocie i Warszawie. Przyjmuje się, że podmioty, które już przeprowadziły termomodernizację nie będą skłonne do nowych inwestycji w tym zakresie.

//////////////////////////////////// Kompleksowa termomodernizacja: **bariery systemowe**

Wdrożenie programu kompleksowej termomodernizacji w kształcie proponowanym przez autorów niniejszego opracowania wymaga zniwelowania kilku barier. Część z nich ma charakter generalny i dotyczy wszystkich programów termomodernizacji, część, wynika ze specyfiki danego segmentu rynku.

Brak spójnego i dostosowanego do potrzeb systemu finansowania. Każdy z sektorów rynku budynków ma swoją specyfikę wynikającą m.in. z przyjętego modelu finansowania, poziomu kosztów transakcyjnych, średniej wartości inwestycji, horyzontu czasowego, w którym dokonywana jest ocena korzyści ekonomicznych, czy modelu podejmowania decyzji.

Brak dostępności długoterminowego kredytowania remontów. Brak długoterminowego, łatwo dostępnego i taniego finansowania znacząco utrudnia możliwość przeprowadzania kompleksowych działań remontowych, prowadzących do szybkiego osiągnięcia znaczących efektów energetycznych, przede wszystkim w sektorze budynków jednorodzinnych. Brak łatwo dostępnych, długoterminowych środków na modernizację domów jednorodzinnych sprawia, że właściciele obiektów tego typu zwlekają z remontami do ostatniej chwili, a decyzję podejmują *ad hoc*, bez uprzedniego przeprowadzenia audytów, czy optymalizacji zakresu projektu.

Wysokie koszty transakcyjne. Przeprowadzenie kompleksowego procesu termomodernizacji wymaga poniesienia dodatkowych kosztów związanych z m.in.: dotarciem do potencjalnego klienta z ofertą wsparcia; z czasem poświęconym na rozpoznanie problemu, a także z nakładami na przygotowanie dokumentacji technicznej i kredytowej. Cechą charakterystyczną działań na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej jest ich relatywnie niewielka wartość. Proporcja pomiędzy kosztami transakcyjnymi i wartością działań inwestycyjnych jest zwykle niemal zbliżona, co może podważyć rentowność realizacji projektów, nawet tych wspartych dotacjami.

Niski poziom wiedzy po stronie wykonawców (firm budowlanych, architektów, kierowników budowy), przekładający się wprost na błędy w projektach, doborze i wdrożeniu rozwiązań technologicznych, a w rezultacie na parametry wznoszonych budynków.

Dobrze zaplanowany program kompleksowej termomodernizacji musi zniwelować te bariery, odpowiadając na potrzeby inwestorów, przyzwyczajonych do zupełnie innego modelu podejmowania decyzji o renowacji. Powinien oferować dogodne źródło finansowania kompleksowych remontów i termomodernizacji, kosztem finansowania inwestycji częściowych, nie podnoszących w znaczący sposób efektywności energetycznej budynków, a także sprzyjać podnoszeniu wiedzy przez rynek dostawców usług związanych z termomodernizacją.

//////////////////////////////////// **Główne założenia** **koncepcji** krajowego programu termomodernizacji

Efektywne przeprowadzenie procesu kompleksowej termomodernizacji wymaga scentralizowanych i skoordynowanych działań integrujących wysiłki szeregu różnych podmiotów. Dlatego też jest zasadne, aby na potrzeby całego procesu powołać krajowy program remontów i termomodernizacji, oparty na jednolitych kryteriach programowania (określających zasady wsparcia dla poszczególnych grup odbiorców); na spójnych zasadach i procedurach pomocy technicznej (dostarczającej usługi doradcze świadczone w oparciu o ogólnopolską sieć specjalistów, a także promującą całą koncepcję); oraz na transparentnych kryteriach oceny, a także wzbogacony o efektywny system raportowania i rejestracji. Do realizacji wspólnych zadań związanych z dystrybucją informacji i środków należy powołać specjalną jednostkę organizacyjną, wyłonioną w drodze przetargu lub umiejscowioną przy jednej z już istniejących instytucji finansujących, np. przy Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska

i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Jej działalność powinna być kontrolowana przez dodatkową jednostkę odpowiedzialną za programowanie i weryfikację efektywności podejmowanych wysiłków. Dodatkowo w przygotowaniu takiego systemu pomocne może być także powołanie urzędu pełnomocnika ds. efektywności energetycznej, odpowiedzialnego za koordynację i ustalanie zasad współpracy.

Podstawowym wyzwaniem, przed którym stają projektanci i instytucje wdrażające krajowy program remontów i termomodernizacji, jest efektywne sfinansowanie procesu. Efektywne, a więc: gwarantujące stały dopływ środków finansowych, przez cały okres trwania programu; zapewniające odpowiednie tempo i zakres działań podnoszących efektywność energetyczną budynków; obejmujące swoim zasięgiem możliwie najszerszą grupę dobrze zdefiniowanych beneficjentów, wreszcie gwarantujące efektywną dystrybucję środków, przy minimalnych kosztach administracyjnych całego procesu.

Zakładając mnogość źródeł finansowania termomodernizacji, systemem dystrybucji środków powinna kierować zasada, że maksymalne wsparcie, uzyskane na jeden cel i jedną inwestycję nie może przekroczyć określonego w systemie poziomu. Oczywiście nie wyklucza to łączenia wsparcia – na przykład połączenia remontów, efektywności energetycznej, działań związanych z przeciwdziałaniem ubóstwu i ochronie powietrza. Wręcz przeciwnie, wsparcie powinno być rozsądnie łączone (co oznacza konieczność przygotowania stosownych procedur i zasad), tak aby maksymalnie wykorzystała potencjał społeczny i ekonomiczny danego przedsięwzięcia.

System wsparcia termomodernizacji powinien składać się z dwóch niezależnych, rozdzielonych instrumentów, tj. systemu wsparcia remontów opartego na atrakcyjnym kredytowaniu i systemu wsparcia efektywności energetycznej opartego na dotacjach, skierowanego do inwestorów, którzy nie mogą zaciągnąć kredytu. Na potrzeby systemu kredytowania potrzebne jest utworzenie przez instytucję taką jak Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) lub NFOŚiGW linii, która oferowałaby długoterminowe kredyty, nawet do 20 lat (tyle wynosi średni okres pomiędzy generalnymi remontami budynków z wymianą urządzeń grzewczych), zabezpieczone hipotecznie, dostępne na atrakcyjnych warunkach (np. na poziomie referencyjnej stopy oprocentowania kredytów na rynku międzybankowym WIBOR), gwarantowane przez państwo. Ze względu na specyfikę odbiorców linia kredytowa powinna być zintegrowana z mechanizmami wsparcia

działań energooszczędnych (doradztwo, dotacje), a także rejestracji i szacowania efektywności inwestycji, dodatkowo uzupełniona przez wsparcie techniczne (dla kompleksowych inwestycji modernizacyjnych w formie nieodpłatnego planu inwestycyjnego, zawierającego plan finansowania i ewentualnie, jeżeli jest to uzasadnione, audyt energetyczny). W ramach finansowanych działań remontowych i modernizacyjnych wspierane powinny być przede wszystkim działania, które doprowadzą elementy budynku (przegrody, system grzewczy) do obowiązujących aktualnie norm. W związku z tym, warunkiem uzyskania korzystnego kredytu remontowego powinno być zatwierdzenie przez wykwalifikowanego doradcę planu termomodernizacji lub remontu. Pozwoliłoby to zapobiec sytuacjom, w których, ze względów oszczędnościowych, inwestor realizuje projekt w oparciu o nieefektywne rozwiązania technologiczne.

Finansowanie krajowego programu remontów i termomodernizacji

Ze względu na zbieżność postulowanego programu z celami strategicznym UE, a także ze względu na zmiany w zasadach wydatkowania przyjętych przez Komisję Europejską (KE), najbardziej naturalnym źródłem finansowania dla krajowego programu remontów i termomodernizacji wydają się być fundusze UE, dostępne w ramach nowej perspektywy finansowej 2014–2020.

Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej wydatkowanie funduszy strukturalnych UE w latach 2014–2020 powinno być ukierunkowane na realizację celów strategii „Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju, sprzyjającego włączeniu społecznemu” (Strategia Europa 2020),

i założeń jednego z jej kluczowych elementów tj. pakietu energetycznego 20/20/20. Jego realizacja powinna w przypadku Polski oznaczać obniżenie emisji gazów cieplarnianych, wzrost udziału energii z OZE w całkowitym zużyciu energii do 15%, podwyższenie efektywności energetycznej, czyli osiągnięcie do 2016 r. oszczędności energii finalnej o nie mniej niż 9% średniego krajowego zużycia tej energii w ciągu roku (uśrednienie obejmuje lata 2001–2005). Równocześnie realizacja celów strategicznych, wspartych funduszami strukturalnymi powinna pozostawać w zgodzie z co najmniej jednym z 11 Celów Tematycznych, z których aż cztery odnoszą się bezpośrednio do kwestii energetycznych i obniżania emisyjności gospodarki (wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach; promocja dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem; ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów; promocja zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych).

W przypadku działań finansowanych ze środków UE przeznaczonych na okres 2014–2020 wszystkie projekty muszą spełniać kilka warunków dodatkowych. Po pierwsze, muszą prowadzić do tzw. głębokiej termomodernizacji (definiowanej odrębnie przez każde z państw członkowskich) i być oparte na rzetelnej ocenie możliwych do osiągnięcia efektów. W przypadku większych, kompleksowych inwestycji oznacza to konieczność przeprowadzenia audytów energetycznych, w przypadku mniejszych zakup rozwiązań może być realizowany w oparciu o zbiór wskazań do zastosowania sprzętu kwalifikowanego do listy LEME*.

Po drugie, projekty muszą, nie tylko wspierać realizację wymogów pakietu energetyczno-klimatycznego, ale także maksymalizować efekty w zakresie tworzenia nowych, trwałych miejsc pracy, promować zastosowanie zróżnicowanych narzędzi interwencji.

* Lista zakwalifikowanych materiałów i urządzeń posiadających wysoką charakterystykę energetyczną do instalacji w ramach działań termo-modernizacyjnych – program PolSEFF Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR)

Po trzecie, działania na rzecz zwiększania efektywności powinny służyć jako podstawa dla wielopoziomowego systemu edukacji i wsparcia eksperckiego dla wszystkich zaangażowanych w proces podmiotów, a także zapewniać strukturyzację na ten cel odpowiednich środków pomocy technicznej.

Po czwarte, system wsparcia termomodernizacji powinien umożliwiać poprawę niedoskonałości rynku (externalities) powstających w trakcie jego funkcjonowania. Dodatkowo, KE oczekuje także, że inwestycje finansowane z funduszy strukturalnych będą wsparte finansowaniem prywatnym. W praktyce oznacza to promocję finansowych instrumentów zwrotnych wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, a także wsparcie całego programu operacyjnego, szeregiem dogłębnych analiz, prowadzonych przed, w trakcie i po finansowej interwencji publicznej.

Generalne wymogi na poziomie krajowego Programu Operacyjnego powinny zostać wsparte regulacjami określonymi na poziomie Regionalnych Programów Operacyjnych na podstawie wytycznych krajowych, a także kompleksowego zbioru ocen (dokonywanych przed, w trakcie, a także po zakończeniu projektów).

Przyjęcie mieszanego (hybrydowego) modelu wsparcia finansowego nakłada na instytucje zarządzające programem kilka dodatkowych obowiązków. Zmusza do ujednoczenia zasad prowadzenia interwencji z funduszy publicznych, tak, aby fundusze na te same cele kierowane do tych samych beneficjentów były dystrybuowane na tych samych zasadach. Nakłada także na podmiot zarządzający obowiązek uprzedniego zbadania potrzeb inwestycyjnych. Wszystko po to, aby uniknąć sytuacji, w której nadmiar środków przeznaczonych na jakiś cel powoduje zaniechanie działań w innym sektorze (co zdarza się np. w sytuacji współistnienia kilku nieskoordynowanych ze sobą programów wsparcia realizowanych przez różne instytucje publiczne). W rezultacie oznacza więc konieczność uzasadnienia bardziej preferencyjnego wsparcia rzetelną analizą sytuacji rynkowej (np. uniknięcie sytuacji stworzenia równoległych programów wsparcia zwrotnego i bezzwrotnego na ten sam cel na danym terytorium).

Już wkrótce pełna wersja Strategii dostępna będzie na stronie
www.renowacja2050.pl

